sten och thett Nampn ther på står, som ligger vthi Kyrkio dören, hwilchet Nampn på Runska så står **byrkaiʀ**. Samma steen är och ditt förd» (F b 12); se ovan U 617 (s. 29). Peringskiöld erinrar om att »framledne Antiquarien Bureus har ment soknens namn wara af den Byrger, hwilkens Monument finnes här vnder Kyrkiodörren inmurat». Men själv har han en annan mening om namnets ursprung; platsen är vida äldre, »bärandes sitt namn af wår Nordiske Bore eller Bure och Boreas kallader, Jättelänningarnes första Konung, som lefde vid pass 360. åhr efter floden». Ännu i kyrkoinventariet 1829 säges i samband med runstenen i kyrkdörren, att »det synes icke olikt att denne Burgeir låtit vpbygga och gifvit kyrkan sitt namn».

Börje kyrka.

I länsmannen And. Pehrsson Rox' relation (1672) om fornlämningar i Ulleråkers hd, ingående i de s. k. *Ransakningarna,* omtalas två stenar i Börje kyrka. Den första, som låg »uthi Kyrkiodöhren», är runstenen U 912. Omedelbart därefter följer: »Fram i Choren 1 Tälgestehn sammaledes». Härmed avses uppenbarligen den sten, som i J. Peringskiölds *Monumenta Ullerakerensia* (1719), s. 340 f. finnes beskriven på följande sätt: »Fram i Choret wid Sakerstie dörren ligger en gammal Lijksten af 4 alnars längd, och smalare nedan til, vthi grof Marmor vthhuggen med en vphögd Lilliestielke vnder ett kors, vthan någon skrift, gifwandes likväl tilkänna, at någon förnäm Herre af den Slächten, blifwit fordom där vnder Christeligen begrafwen». Stenen har sedermera blivit flyttad och lagd längre ned i kyrkan, straxt innanför dörren från vapenhuset till kyrkan. Där låg den 1829 enligt det då upprättade kyrkoinventariet (ATA). År 1894 överlämnades den av församlingen till Statens Historiska Museum, i vars samlingar den nu förvaras (inv.-nr 9454). Det är en gravsten av kalksten med ett likarmat kors över en heraldisk lilja, utfört i relief, men utan inskrift. Avbildningar finnas i Peringskiöld a. a. s. 341 (se Fig. 446), KVHAAkad:s *Månadsblad*, årg. 23 (1894), s. 41, H. Hildebrand, *Sveriges medeltid,* Bd 3 (1898—1903), s. 435.

913. Brunnby, Börje sn.

Pl. 176.

Litteratur: D 1: 155. J. Bureus, F a 6 s. 68 n:r 114 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 34; R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 6; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 90; Fornminnesinventering i Börje sn 1938 (ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck (D 1: 155); O. Juel foto 1914 (i O. v. Friesens samling, UUB).

Runstenen står rest i betesmark nära kanten av en åker 750 m. VNV om mangårdsbyggnaden i Brunnby. Omkr. 7 m. V om stenen finnes ett jordblandat röse. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala».

Runstenen var känd redan av Bureus, som själv har upptecknat dess inskrift. Platsen anges vara »Vidh Brunby i Byrie S.» (F a 6), »Wid Brunby» (F a 5). — Stenen finnes emellertid ej omnämnd i *Ransakningarna*, och den synes för lång tid framåt helt ha fallit i glömska. Den finnes icke upptagen i *Bautil* eller i Liljegrens *Runurkunder*. — Dybeck meddelar i sin reseberättelse 1863, att »gårdsegaren Erik Bergmark hade för två år sedan vid stenbrytning i Brunnby . . . stora gärde funnit i jorden, nära intill en ättehög, en stor och hel runsten, hvilken vid upptagandet bräckts i tre delar. Jag begaf mig till stället och fann honom vara dittils obekant. Aftryck togs, och Bergmark lofte att snarligen låta hopnagla stenen och resa honom. Detta har ock under sednaste höst blifvit verkställdt». Och i *Sverikes runurkunder* (1863): »Runstenen fanns för ett år sedan i jorden vid kanten af en oupptagen mindre höjd i Kyrkgärdet, som ligger vester ut från gården. Nära intill honom är en ättehög. Stenen sönderföll vid upptagandet i tre stycken, men är nu hopsatt och åter rest». I en sammanställning av fornlämningar i Börje sn samma år (ATA) skriver Dybeck: »I Kyrkgärdet vester ut från Brunnby upp-

dagades detta år en runsten, liggande i jorden. Han sönderspräcktes vid upptagandet i tre stycken, men är nu hopnitad och rest der han låg vid en af högarne i gärdet». — Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Upsala» (1869): »W om Brunnby, en [runsten], som varit ganska stor, men nu är i 3 delar». I *UFT* h. 5 (1876) återges uppgifterna från Dybecks runurkunder ordagrant, utom att året för återupptäckten felaktigt anges som 1869. — Stenen lagades och restes på sin nuvarande plats genom Riksantikvarieämbetets försorg år 1948.

Röd, fältspatrik, hård granit. Höjd (över nuvarande markytan) 1,67 m., största bredd 1,73 m. Stenen är triangelformad. Ristningen är grund, delvis mycket grund, så att linjerna endast framträda som en ljusare färgning på den röda ytan. Säkerligen sammanhänger detta med den hårda stenarten.

Inskrift:

o̥utr ᛁ ok ᛁ þ - - otr ᛁ litu ᛁ rita stain etiʀ ᛁ faþur ᛁ sin ᛁ halton ᛁ suin ᛁ riþ þta

Øyndr (?) ok Þrondr (?) letu retta stæin æftiʀ faður sinn Halfdan. Svæinn reð þetta.

»Önd (?) och Trond (?) läto resa stenen efter sin fader Halvdan. Sven ombesörjde detta.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. Framför 1 **a** finns ej heller spår av någon runa; förmodligen är 1 **a** inskriftens första. 1 **o** är skadat; endast nedre delen finnes kvar med en bst t. h. Sannolikt **o**; möjligen, men mindre troligt, **a**. Bistavarna sitta nämligen lågt. 2—4 **utr** är klart; likaså 5—7 **ok ᛁ þ**. Därefter finnes nedersta spetsen av en stav (r. 8). Av följande runa (r. 9) finnes intet spår. 10 **o** är skadat, men säkert. 18 **i** är icke stunget. Intet sk efter 20 **a** eller 25 **n**. 26 **e** är tydligt stunget. 36 **i** är mycket svagt. Alla runorna i namnet 38—43 **halton** äro fullt säkra. 46 **i** är icke stunget. 48 **r** har en ovanlig form, med övre delen av bst rundad och nedre delen böjd in mot hst. Dock säkert **r**, icke **b**. 49 **i** tydligt, icke stunget. 51—52 **þt** äro tydliga; 53 **a** är svagt, icke fullt säkert. 45 **u**, 47 **n** och 48 **r** äro vänderunor.

Bureus (F a 6): **... iautr ok þotr litu rita stain etiʀ faþur sin halton · suin riþ þt.** F a 5: **iautar ok þotr.** — Dybeck: **autr · ok · þo ... olr · litu · rita stain etiʀ · faþur · sn · halton · suin · rþ þt.** »Det första namnet är knapt **utr** eller **auþr**. Tillstymmelsen till en femte runa i andra namnet är svår att reda. **a** mindre antagligt; snarare har man här ett misslyckadt och förkastadt **o**. Inskriftens fyra sista runor, deraf två vänderunor (föregående ord har en stupruna) äro mig och många en gåta.»

Stenen är rest av två bröder till minne av deras fader Halvdan. De båda första namnen äro svåra att säkert tolka, delvis beroende på att inskriften här är skadad. 1—4 **outr** (eller **autr**) är sannolikt en form av namnet *Øyvindr*, *Øyndr*, fsv. *Ønd*. Om ljudutvecklingen se Sm 28; jfr också Sö 263, 269. I *UFT* h. 5 förmodas, att namnet *Anundr* är avsett; detta är mindre troligt. — 7—12 **þ - - otr** har troligen varit **þorotr**, d. v. s. *Þrondr (Þrandr)*, med *n* obetecknat framför **t**, liksom i 1—4 **outr**, och med en inskottsvokal mellan *þ* och *r*. Detta är sannolikare än *Þoroddr*, ett namn som f. ö. icke synes förekomma i svenska inskrifter eller medeltida urkunder. Brate, som utgår från Dybecks läsning, förmodar, att *Þolfʀ* är avsett. Om namnet *Þrondr (Þrandr)* se U 438 och nedan U 919. — Om namnet *Halfdan* se U 114 och E. Wessén, *De nordiska folkstammarna i Beowulf* (1927), s. 46.

Ristaren använder **o**-runan som tecken för nasalerat *a* i 38—42 **halton** och för kort *o*-ljud i 5—6 **ok**. Det är därför omöjligt att veta, vilken ljudnyans som är betecknad i 7—12 **þ - - otr,** långt nasalerat *a*-ljud eller långt *o*-ljud. Båda formerna av namnet finnas, *Þrōndr* och *Þrāndr*. — Ett tecken är utelämnat i 26—29 **etiʀ** och i 38—42 **halton**, i båda fallen **f**-runan. En runa är överhoppad även i 51—53 **þta**.

Sista satsen 44—53 **suin ᛁ riþ þta** måste innebära, att Sven har utfört detta, på uppdrag av de båda sönerna, som »ha låtit resa sten». 48—50 **riþ** är sålunda preteritum av verbet isl. *ráða*

(réð), fsv. *rādha (rēdh* l. *rædh)*, som bl. a. betyder 'sörja för, ha omsorg om, bestyra' (Söderwall). Det har samma mening som **riþ runaR ubiR** på U 896 och anger sålunda Sven som den som har utfört ristningen och huggit runorna. Om denne Sven har ristat någon annan runsten, förefaller ovisst. I varje fall torde han vara en annan än den Sven, som i ett par inskrifter (L 1049, 1052) nämnes som Åsmund Kåresons medhjälpare. Icke heller torde han vara samme man, som nämnes som ristare på U 321, 377 och 382. Ornamentiken är rätt degenererad, men ristaren saknar icke säkerhet i linjeföringen.

914. Ströja, Börje sn.

Pl. 176.

Litteratur: B 442, L 128, D 1: 154. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 343; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 51; R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 6; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 110; Fornminnesinventering i Börje sn 1926 (F. Bergman, ATA); Fornminnesinventering i Börje sn 1937 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz (och J. Hadorph), träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 442); Dybeck (D 1: 154); O. Juel foto (i O. v. Friesens samling, UUB).

Runstenen står rest i en dunge 5 m. SV om vägen Ströja—Klinta, 25 m. N om Ströjalunds boningshus. Ristningsytan är vänd åt NÖ, sålunda mot vägen. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala».

I *Ransakningarna* (1672) meddelas, att i »Ströja Hagan» finnes »Enn stenn påskrifwen». Peringskiöld kallar den för »Ströija Stenen i Hagen» (B 442: »Ströja»; L 128: »Ströja hage»). Celsius torde icke själv ha sett inskriften; han antecknar den efter Peringskiöld. — Dybeck: »Denne Runsten ligger invid och på östra sidan om en urgrafven ättehög i en skogshage eller större tomt norr om Ströja by, der vägen till Klinta begynner. I grannskapet äro Grisslinge backar, der hundratals hednagrafvar nyligen blifvit utjämnade. Allmänna vägen mellan Uppsala och Jumkil strök ännu på 1600-talet förbi Ströja.» Enligt beskrivningen till Geologiska kartbladet »Upsala» (1869) fanns en runsten »N om vestligaste gården i Ströja, söder vid vägen». I *UFT* h. 5 (1876) upprepas ordagrant Dybecks uppgifter. År 1948 restes stenen på en stenbädd lagd från frostfritt djup upp till markytan. Då den saknar rotända, måste den på baksidan stödjas mot en där upplagd större sten.

Blågrå granit. Höjd (över markytan) 1,51 m., bredd 1,12 m. Stenen är rektangulärt fyrkantig. Den har som nämnt ett mycket litet fotstycke nedanför ristningen. Den kan därför icke någonsin ha stått rest på vanligt sätt med nedersta delen nedgrävd i jorden. Antingen har den legat på marken eller ock har den varit rest i lutande ställning med hjälp av stödjande stenar i ryggen. Enligt Dybeck (1863) var den »liggande vid en ättehög», och detta är måhända stenens ursprungliga läge. Ristningsytan är plan, men ganska skrovlig, särskilt på h. sidan. Huggningen har därför vållat svårigheter, och linjerna äro ofta mycket vanskliga att följa. Runorna äro mycket djupt huggna och överallt fullt säkra. Ornamentiken är grundare. De båda små ormarna på h. sidan kunna endast med svårighet urskiljas, och slingornas avslutning kan icke fastställas.

Inskrift:

inkikar lit ᛫ raisa ᛫ stain ᛫ eftiR ᛫ stybik ᛫ faþur ᛫ sin ᛫ uk ᛫ þorkel ᛫ lit ᛫ kiara ᛫ merki ᛫ at ᛫
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

inkikuni ᛫ suiru ᛫ sin ᛫
65 70 75